

פרשיות תזריע - מצרע - התשפ"ו

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

*Shiur is sponsored by Rabbi Michael and Jeri Laxmeter
for the refuah shleimah of their granddaughter Avigayil Sara bat Shaina Ahrona*

1. ויקרא פרק יד פסוק א - כ (פרשת מצורע)

(א) ונדבר ה' אל משה לאמר: (ב) זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הפה: (ג) ויצא הפה אל מחוץ למחנה וראה הפה והנה נרפא וגע-הצרעת מן הצרוע: (ד) וצוה הפה ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב: (ה) וצוה הפה ושחט את הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים: (ו) את הצפור השניה יקח אמה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם והצרע הפה והצרע השחטה על המים החיים: (ז) והנה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפור השני על-פני השדה: (ח) וכבס המטהר את-בגדיו וגלח את-כל-שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהליו שבעת ימים: (ט) והיה ביום השביעי יגלח את-כל-שערו את-ראשו ואת-זקנו ואת גבת עינו ואת-כל-שערו יגלח וכבס את-בגדיו ורחץ את-בשרו במים וטהר: (י) וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת-שנתה תמימה ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן: (יא) והעמיד הפה המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד: (יב) ולקח הפה את-הכבש האחד והקריב אהו לאשם ואת-לג השמן והגיה אתם תנופה לפני ה': (יג) ושחט את-הכבש במקום אשר ישחט את-הסטאת ואת-העלה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לפה קדש קדשים הוא: (יד) ולקח הפה מדם האשם ונמן הפה על-תנופה און המטהר הימנית ועל-פהו רגלו הימנית: (טו) ולקח הפה מלג השמן ויצק על-כף הפה השמאלית: (טז) וטבל הפה את-אצבעו הימנית מן השמן אשר על-כפו השמאלית והנה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה': (יז) ומיתר השמן אשר על-כפו יתן הפה על-תנופה און המטהר הימנית ועל-פהו ידו הימנית ועל-פהו רגלו הימנית על גם האשם: (יח) והנותר בשמן אשר על-כף הפה יתן על-ראש המטהר וכפר עליו הפה לפני ה': (יט) ועשה הפה את-הסטאת וכפר על-המטהר מטמאתו ואחר ישחט את-העלה: (כ) והעלה הפה את-העלה ואת-המנחה המזבחה וכפר עליו הפה וטהר:

2. רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט

הלכה ב -אף על פי שהכל כשירין לראות נגעים הטומאה והטהרה תלויה בכהן, כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואה ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא, אמור טהור והכהן אומר טהור, הסגירו והוא מסגירו, שנאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, ואפילו היה הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר, בד"א כשהיה הכהן סומך על דברי החכם, אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.

הלכה ח -חתן שנראה בו נגע נותנין לו כל שבעת ימי המשתה, וכן אם נראה בבגדיו או בביתו אין רואין אותו עד לאחר המשתה, וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל שנאמר וצוה הכהן ופנו את הבית וגו' אם המתנינה תורה לדבר הרשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לדבר מצוה.

3. דברים פרק כא פסוק א - ט (פרשת שופטים)

(א) כִּי-יִמְצָא חָלָל בְּאֶדְמַת אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הפה: (ב) ויצאו זקניה ושפטיה ומדדו אל-הערים אשר סביבת החלל: (ג) והנה העיר הקרבה אל-החלל ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד פה אשר לא-משכה בעל: (ד) והורדו זקני העיר ההוא את-העגלה אל-גסל איתן אשר לא-יעבד בו ולא יזרע וצרפוי-שם את-העגלה בגסל: (ה) ונגשו הפהנים בני לוי כי בם בחר ה' אלהיה לשירתו ולברכה בשם ה' ועל-פיהם יהיה פל-ריב וכל-נגע: (ו) וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל-החלל ירחצו את-ידיהם על-העגלה הערופה בגסל: (ז) וענו ואמרו ידנינו לא שפכו את-הדם הנה ועינינו לא ראו: (ח) כפר לעמך ישראל אשר-פדית ה' ואל-תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם: (ט) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כִּי-תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶיךָ ה':

4. ספרי דברים פרשת שופטים

(ז) וענו ואמרו, בלשון הקדש.

בצרעת קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוין אורחותיו להתרחק מיישיבתו ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם, וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרבין בדברי הבאי כענין שנאמר וקול כסיל ברוב דברים, ומתוך כך באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק, ומתוך כך יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם כענין שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו, ומתוך כך באין לדבר באלהים וכופרין בעיקר כענין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על י"י אלהיהם, והרי הוא אומר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשית בשמים פיהם לשונם שהלכה תחילה בארץ, זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם שותי שכר, אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר על ידן ומזכה אותן בה, שנאמר אז נדברו יראי י"י איש אל רעהו ויקשב י"י וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי י"י ולחושבי שמו. סליקו להו הלכות טומאת צרעת.

12. ספרי דברים פרשת ראה

לשום את שמו שם, נאמר כאן שמו ונאמר להלן +במדבר ו כז+ שמי מה שמו האמור כאן בית הבחירה אף שמי האמור להלן בית הבחירה מה שמי האמור להלן ברכת כהנים אף שמו האמור כאן ברכת כהנים אין לי אלא במקדש בגבולים מנין תלמוד לומר +שמות כ כא+ בכל המקום אשר אזכיר את שמי אם כן למה נאמר לשום את שמו שם במקדש אומרים את השם ככתבו ובמדינה בכינויו סליק פיסקא

13. מדרש תנאים לדברים (הופמן) דברים פרק יב פסוק ה (פרשת ראה) - ו (פרשת ראה)

את שמי שם נאמ' כאן שמו ונאמ' להלן (במ' ו כז) שמו מה שמו האמור להלן בלשון הקדש אף שמו האמור כאן בלשון הקדש: מה שמו האמור להלן ברכת כהנים אף שמו האמור כאן ברכת כהנים: אין לי אלא במקדש בגבולין מנ' ת"ל (שמות כ כא) בכל המקום אשר אז' את שמי אם כן למה נאמ' לשום את שמו שם: [לשכנו תדרשן] במקדש אומ' אתו בכתבו ובמדינה בכינויו: (לשכנו תדרשו וב' שמה מיכן אמ' אין מעברין את השנה אלא ביהודה ואם עברוה בגליל מעוברת: העיד חנניה איש אונו שאם עברוה בגליל אינה מעוברת):

14. משנה מסכת תמיד פרק ז משנה ב

... ויברכו את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם ככתבו, ובמדינה בכינויו. במדינה הפהנים נושאים את (פפיהם), ידיהם פגגד פתפותיהן, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאין מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר, אף פהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, שנאמר (ויקרא ט), וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם:

15. ר' עובדיה מברטנורא מסכת תמיד פרק ז משנה ב

ובמקדש. שמברכים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי אצבעותיהם, מגביהים ידיהם למעלה מראשיהם:

16. תפארת ישראל [יכין] מסכת תמיד פרק ז משנה ב

(יד) ברכה אחת. היא ברכת כהנים, וקרי לה ברכה א', מדלא ענו העם עליה אמן בין פסוק לפסוק כמו שעושים בגבולין, רק בסוף כל הג' פסוקים ענו אמן, [ואפשר דגם בברכת כהנים שאינה ברכה להקב"ה ממש, על כל פנים כיון שהזכירו בה השם לא ענו אמן, אלא עונין עליה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וכן משמע סתמא דש"ס דקאמר שאין עונין אמן במקדש [כתענית דט"ז ב']:]

17. משנה מסכת מדות פרק ב

(ב) פל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל, חוץ ממני שארעו דבר, שהוא מקיף לשמאל. (מה לך מקיף לשמאל), שאני אבל, השוכן בבית הזה ינתמה. שאני מגדה, השוכן בבית הזה יתן בלפם ויקרבוה, דברי רבי מאיר. אומר לו רבי יוסי, עשיתן פאלו עברו עליו את הדיון. אלא השוכן בבית הזה יתן בלפך ותשמע לדברי חביריך ויקרבוה:

18. בראשית פרק ב (פרשת בראשית)

(ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים: (ה) וכלו שית השדה טרם יתנה בארץ וכליעשב השדה וצמח פל לא המטיר ה' אלהים עלהארץ ואדם אין לעבד אתהאדמה: (ו) ואד יעלה מןהארץ והשקה אתכלפניהאדמה: (ז) וייצר ה' אלהים אתהאדם עפר מןהאדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לגפוש חיה: (ח) ויטע ה' אלהים גןבעדן מקדש וישם שם אתהאדם אשר יצר: (ט) ויצמח ה' אלהים מןהאדמה פלעץ נחמד

למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ולעץ הדעת טוב ורע: (י) ונהר יצא מעדן להשקות את-הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים: (יא) שם האחד פישון הוא הסוכב את כל-ארץ החוילה אשר-שם הנהב: (יב) ונהב הארץ שהוא טוב שם הבדלח ואבן השהם: (יג) ושם-הנהר השני גיחון הוא הסוכב את כל-ארץ כוש: (יד) ושם הנהר השלישי חידקל הוא ההלך קדמת אשור ונהר הרביעי הוא פרתי: (טו) ויבא ה' אלהים את-האדם ויבנהו בגן-עדן לעבדה ולשמרה: (טז) ויצו ה' אלהים על-האדם לאמר מפל עץ-הגן אכל תאכל: (יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: ... (יט) ויצו ה' אלהים מן-האדמה כל-סיח השדה ואת כל-עוף השמים ויבא אל-האדם לראות מה-יקרא-לו וכל אשר יקרא-לו האדם גפש תהיה הוא שמו: ... (כה) ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבששו:

19. בראשית פרק א פסוק ט - י (פרשת בראשית)

(ט) ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל-מקום אחד ותראה היבשה ויהי-כן: (י) ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקנה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב:

20. בראשית פרק ג (פרשת בראשית)

(א) והנחש היה ערום מפל תחת השדה אשר עשה ה' אלהים ויאמר אל- האשה אף כיי-אמר אלהים לא תאכלו מפל עץ הגן: (ב) ותאמר האשה אל-הנחש מפרי עץ-הגן נאכל: (ג) ומפרי העץ אשר בתוך-הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן-תמתו: (ד) ויאמר הנחש אל-האשה לא-מות תמתו: (ה) כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע: (ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה-הוא לעינים ונחמד העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם-לאישה עמה ויאכל: (ז) ותפלקנה עיני שניהם ונדעו כי עירום הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגלת: (ח) וישמעו את-קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן: (ט) ויקרא ה' אלהים אל-האדם ויאמר לו איפה: (י) ויאמר את-קלך שמעתי בגן ואינני פני-עירם ואנכי נחבא: (יא) ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן-העץ אשר צויתיה לבלתי אכל- ממנו אכלת: (יב) ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא גתה-לי מן-העץ ואכל: (יג) ויאמר ה' אלהים לאשה מה-זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: (יד) ויאמר ה' אלהים אל-הנחש כי עשית זאת ארוור אתה מפל-הבהמה ומפל תחת השדה על-גחונך תלך ועפר תאכל כל-ימי חייך: (טו) ואיכהו אשית בינה ובין האשה ובין ורעה ובין ורעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב: ס (טז) אל-האשה אמר הרבה ארבה בעצבונה וקרונה בעצב תלכי בגנים ואל- אישה תשוקתה והוא ימשל-בך: ס (יז) ולאדם אמר כיי-שמעתי לקול אשתך ותאכל מן-העץ אשר צויתיה לאמר לא תאכל ממנו ארוורה האדמה בעבונה בעצבונה תאכלנה כל ימי חייך: (יח) וקוץ ודבר תצמיח לך ואכלת את-עשב השדה: (יט) בועת אפיה תאכל לחם עד שובך אל-האדמה כי ממנה לקחת כיי-עפר אתה ואל-עפר תשוב: (כ) ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל-חי: (כא) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם: פ ... (כג) וישלחהו ה' אלהים מגן-עדן לעבל את-האדמה אשר לקח משם: (כד) ויגרש את-האדם וישפו מקדם לגן-עדן את-הפרדים ואת להט התרוב המתהפכת לשמר את-דרך עץ החיים: ס

21. שמות פרק ב (פרשת שמות)

(יד) ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את-המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: (טו) וישמע פרעה את-הדבר הזה ויבקש להרג את-משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ-מצרים וישב על-הפאר: ... (כג) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני-ישראל מן- העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל-האלהים מן-העבדה: (כד) וישמע אלהים את-נאקתם ויזכר אלהים את-בריתו את-אברהם את- יצחק ואת-יעקב:

22. תהלים פרק כט

(א) מזמור לדוד הבו לה' בני אלים הבו לה' כבוד ועז: (ב) הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת-קדש: (ג) קול ה' על-המים אל-הכבוד הרעים ה' על-מים רבים: (ד) קול-ה' בפתח קול ה' בהדר: (ה) קול ה' שבר ארזים וישבר ה' את-ארגי הלבנון: (ו) וירקיעם כמו-עגל לבנון ושריו כמו בודאמים: (ז) קול-ה' חצב להבות אש: (ח) קול ה' יתיל מדבר יתיל ה' מדבר קדש: (ט) קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו כלו אמר כבוד: (י) ה' למבול ישב וישב ה' מלך לעולם: (יא) ה' עז לעמו יתן ה' יברך את-עמו בשלום:

23. ירמיהו פרק לג פסוק י - יא

(י) כה אמר ה' עוד ישמע במקום-הנה אשר אתם אמרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה ובחצות ירושלם הנשמות מאין אדם ומאין יושב ומאין בהמה: (יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את-ה' צבאות כיי-טוב ה' כיי-לעולם חסדו מבאים תודה בית ה' כיי-אשיב את- שבות-הארץ ככראשנה אמר ה': ס

24. רמב"ן במדבר פרק ו פסוק כג - כד (פרשת נשא)

(כג) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו - כבר הזכרתי בסדר ויהי ביום השמיני (ויקרא ט כב) כי צוה את אהרן לשאת את ידיו אל העם ולברך אותם ביום ההוא, וכאן צוה לדורות לאהרן ולבניו ופירש הברכה שיברכו אותם. והזכירה בהקמת המשכן, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. וכמו שאמרו רבותינו (סוטה לז ב) במקדש בשם המפורש ובמדינה בכנויו, במקדש היו אומרים אותה ברכה אחת ובגבולין שלש ברכות, כי הברכה במקדש מיוחדת בשם המיוחד: (כד - כז) וטעם יברכה ה' וישמרך - על דרך האמת, כי הברכה מלמעלה, והשמירה שתשמור אותה, כטעם זכור ושמור. ועוד יאר השם - הגדול את פניו - המביטים בך, וכך אמרו בספרי (נשא מא) ר' נתן אומר זה מאור שכינה. ויחנך - שתשא חן בעיניו, כענין שאמרו (ב"ר ט ד) עולמי עולמי הלואי תהא מעלת חן לפני ככל שעה. ועוד ישא השם פניו - אל השמים ממעל וישם לך שלום - הכל בביתך, וכך אמרו בספרי (נשא מב) ר' נתן אומר זה שלום מלכות בית דוד. וישמו את שמי - הגדול על בני ישראל, ואני אברכם - כי אני המדבר הנני, ושלום:

25. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד א

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין: על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבועת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל צרות העין. על לשון הרע, דכתיב: מלשני בסתר רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים, דכתיב: ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו'. ועל שבועת שוא, דכתיב: ויאמר נעמן הוואל קח ככרים, וכתאי: וצרעת נעמן תדבק בך וגו'. ועל גילוי עריות, דכתיב: וינגע ה' את פרעה נגעים וגו'. ועל גסות הרוח, דכתיב: ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעול בה' אלהיו, והצרעת זרחה במצחו. ועל הגזל, דכתיב: וצוה הכהן ופנו את הבית, תנא: הוא כונס ממון שאינו שלו, יבא הכהן ויפזר ממנו. ועל צרות העין, דכתיב: ובא אשר לו הבית [וגו'], ותנא דבי ר' ישמעאל: מי שמיוחד ביתו לו. איני? והא אמר ר' ענני בר ששון: למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין; כתונת מכפרת על שפיכות דמים, דכתיב: ויטבלו את הכתנת בדם; מכנסים מכפרים על גילוי עריות,

26. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טו עמוד א

א"ר אלעזר בן פרטא: בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה. ...

27. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טו עמוד ב

... אמר ריש לקיש, מאי דכתיב: זאת תהיה תורת המצורע? זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע. ואמר ריש לקיש מאי דכתיב: אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון? לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש, ואומרות: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אומר להם: וכי מה יתרון לבעל הלשון? ואמר ריש לקיש: כל המספר לשון הרע - מגדיל עונות עד לשמים, שנאמר: שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע. ראוי לסוקלו באבן, כתיב הכא: אותו אצמית, וכתוב התם, צמתו בבור חיי וידו אבן בי. ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר: מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תיקרי אותו לא אוכל אלא אתו לא אוכל. ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע, אומר הקדוש ברוך הוא [לשר של] גיהנם: אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדוננו, שנאמר חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים, אין חץ אלא לשון, שנאמר: חץ שחוט לשונם מרמה דבר, ואין גבור אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ה' כגבור יצא, גחלי רתמים היינו גיהנם. אמר רבי חמא בר' חנינא: מה תקנתו של מספרי לשון הרע? אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, שנא': מרפא לשון עץ חיים, ואין לשון אלא לשון הרע, שנאמר: חץ שחוט לשונם, ואין עץ אלא תורה, שנאמר: עץ חיים היא למחזיקים בה; ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו, שנאמר: וסלף בה שבר רוח. רבי אחא ברבי חנינא אומר: סיפר אין לו תקנה, שכבר כרתו דוד ברוח הקדש, שנאמר: יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות, אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע? אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה, ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו, שנאמר: וסלף בה שבר רוח. תנא דבי רבי ישמעאל: כל המספר לשון הרע - מגדיל עונות כנגד שלש עבירות, עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, כתיב הכא: לשון מדברת גדולות, וכתוב בעבודת כוכבים: אנה חטא העם הזה חטאה גדולה, בגילוי עריות כתיב: ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת, בשפיכות דמים כתיב: גדול עוני מנשוא. גדולות, אימא תרתי! הי מינייהו מפקא? במערבא אמרי: לשון תליתאי קטיל תליתאי, הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו. א"ר חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: מות

וחיים ביד לשון, וכי יש יד ללשון? לומר לך מה יד ממיתה, אף לשון ממיתה. אי מה יד אינה ממיתה אלא בסמוך לה, אף לשון אינה ממיתה אלא בסמוך לה? ת"ל: חץ שחוט לשונם. אי מה חץ עד ארבעים וחמשים אמה, אף לשון עד ארבעים וחמשים אמה? תלמוד לומר: שתי בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ. וכי מאחר דכתיב שתי בשמים פיהם, חץ שחוט לשונם למה לי? הא קמשמע לן, דקטיל כחץ. וכי מאחר דכתיב חץ שחוט לשונם, מות וחיים ביד לשון למה לי? לכדרבא, דאמר רבא: דבעי חיים בלישניה, דבעי מיתה בלישניה. היכי דמי לישנא בישא? (רבא אמר:) + מסורת הש"ס: [אמר רבה] + כגון דאמר איכא נורא בי פלניא. אמר ליה אביי: מאי קא עביד? גלויי מילתא בעלמא הוא! אלא דמפיק בלישנא בישא, דאמר: היכא משתכח נורא? אלא בי פלניא [דאיכא בשרא וכוורי]. אמר רבה: כל מילתא דמיתאמרא באפי מרה, לית בה משום לישנא בישא. אמר ליה: כל שכן חוצפא ולישנא בישא! אמר ליה: אנא כרבי יוסי סבירא לי, דאמר רבי יוסי: מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. אמר

28. במדבר פרק יב (פרשת בהעלותך)

(א) ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח כשית לקח: (ב) ויאמרו הֲרַק אֶף-בְּמִשְׁהָ דָבָר ה' הֲלֹא גַם-בָּנֹו דָבָר וַיִּשְׁמַע ה': (ג) וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עָנְיוּ מֵאֵד מִפֶּלֶי הָאֲדָמָה: ס (ד) וַיֹּאמֶר ה' פִּתְאֹם אֶל-מִשֵּׁה וְאֶל-אֶהֱרֹן וְאֶל-מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֵּכֶם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: (ה) וַיִּרְדּוּ ה' בַּעֲמוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיִּצְאוּ שְׁמֵעוּ-נָא דְבַרְי אִם-יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹוֹ אֲתוּדַע בְּחֻלּוֹם אֲדַבְרֶ-בּוֹ: (ז) לֹא-כֵן עֲבַדְי מִשֵּׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֹאמֵן הוּא: (ח) פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבְרֶ-בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִזְיוֹת וּתְמַנְתָּ ה' יִבִּיט וּמִדּוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבְרֵ בַעֲבָדֵי בְּמִשֵּׁה: (ט) וַיִּסְרַף-אֶף ה' בָּם וַיִּלְדוּ: (י) וְהָעָנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהָגָה מִרְיָם מִצַּרְעַת פֶּשֶׁלֶג וַיִּפְּן אֶהֱרֹן אֶל-מִרְיָם וְהָגָה מִצַּרְעַת: (יא) וַיֹּאמֶר אֶהֱרֹן אֶל-מִשֵּׁה בִּי אֲדֹנָי אֶל-נָא תִשֵּׁת עֲלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נֹאֲלַנו וְאֲשֶׁר חֲטָאוּ: (יב) אֶל-נָא תְּהִי כַּמַּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אֱמֹו וַיֹּאכַל חֲצִי בְּשָׂרוֹ: (יג) וַיִּצְעַק מִשֵּׁה אֶל-ה' לֹאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ: פ (יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מִשֵּׁה וְאֶבְיָה לְךָ יֶרֶק בְּפִנְיָה הֲלֹא תִכְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאֱסֹף: (טו) וַתִּסְגַּר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד-הָאֲסֹף מִרְיָם: (טז) וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצָרוֹת וַיִּחַנּוּ בְּמִדְבַר פָּאָרוֹן: פ

29. מושב זקנים במדבר פרק יב פסוק יב (פרשת בהעלותך)

ידעו הכל, כי מחמת עון נכנס בה הצרעת. ד"א אל נא תהי כמת. פרש"י אם אינך מרפאה בתפלה מי מסגירה ומי מטהרה. והקשה הר"י מה אומר מי מטהרה, כיון שאין כהן לראותה לעולם לא תזקק לטומאה, שאין הנגע טמא עד שיאמר לו כהן טמא אתה דכתיב (ויקרא י"ד ל"ה) כנגע נראה לי בבית וכתוב (שם ל"ו) וצוה הכהן ופנו את הבית, ואף על פי שנראה לו כנגע אינה טמאה אלא על פי כהן, ה"נ אף על גב שנראת מנוגעת אינה טמאה, כיון שלא אמר הכהן טמאה היא. ואפילו את"ל דלחומרא אמרינן שתטמא בלא כהן, אבל שתטהר בעי כהן, א"כ מה אמר אם אינך מרפאה בתפלה, שאף אם תתרפא אי אפשר לה ליטהר בלא כהן, שכל טהרת הכהן אינו אלא לאחר שיתרפא הנגע. וראיתי כי בספרי מביא לשון אחר, אמר אהרן מה מצאתי הפסד לאחותי שאיני יכול להסגירה לא לטומאה ולא לטהרה, ולפי זה לא יקשה קושייא אחרונה. ואיפשר לומר כי גם לקושייא ראשונה, דנהי דאין לה טומאה, כ"א ע"י כהן לדין נגע לפרימה ולפרועה ולקרובן. מ"מ בני אדם מרחיקים אותה ותשאר [מ]בוזה כל ימיה כיון שאין לה כהן לטהר אותה, ועי"ל דכבר קרויה טמא שפנה אליה שנ' ויפן אהרן אל מרים, ולכך קאמר מי מטהרה. ד"א אל נא תהי כמת. פר"ש מי מטהרה, והא הוה פנחס שהיה לה שלישי בראשון, וי"ל שלא נתכהן פנחס עדיין. וי"מ מכאן [ראי'] [ל]פסק שפר"ץ דשלישי בראשון פסול משום קורבא, ולא כדפירש רשב"ם בפרק יש נוחלין דהלכה דכשר כדשלה רב יוסף בר חמא. ד"א אל נא תהי כמת. פרש"י וזהו בצאתו מרחם אמו ואין וצריך לפרש בפירושו דדמיא לקטן שנולד ונגעו עמו דאין לו טהרה עולמית, הר"י לעיל, וק"ק דתנן במסכת נגעים בהרות שהיו בו קודם למ"ת טהורות ובת"כ יליף ליה דכתיב אדם כי יהיה [מן] הדבור ואילך כגר שנתגייר בת"כ יליף שנ' אדם ואין אומות העולם קרוין אדם. בקטן ונולד, בת"כ יליף שנ' כי יהיה הוייתו בעולם וכו', אלמא דקטן שנולד ונגעו עמו אינו מטמא, וי"ל דלא ממש קאמר אלא כלומר שאין לו רפואה עולמית, וכיון דאין מי מטהרה... כמי שלא נתרפא מעולם. ד"א אל נא תהי כמת. לפי שאני קרוב ואין קרוב כו' וסיים וזהו אשר בצאתו וכו'. פ"י הר"י נ"ל דכך דעתו דווקא בצאתו מרחם אמו גורם שהוא כמת, הא בצאתו [מרחם] אחר שאינו אמו יש לו תקנה. שאני מסגירה ומטהרה, כי איני קרוב לו. וי"מ דכך דעת ר"ש דלכך קאמר אשר בצאתו מרחם אמו, דימה אותה לתינוק שנולד מצורע ממעי אמו שאין לו תקנה, וה"ק אל נא תהי אחותינו כתינוק מצורע ממעי אמו, כיון שאין כהן להסגיר ולטהר. וק"ק כיון דבצאתו מרחם אמו לא קאי על מרים אלא על כמת. א"כ הכי הוה ליה למיגרס אל נא תהי כמת עם שב"א אבל מדגריס כמת עם פתח ש"מ האי דקאמר אשר בצאתו לאו דבוק הוא, אלא קאי על מרים.